

Kestävä kehitys ja raportointi Suomessa

Oona Engelage

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2024

Liiketalous

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalous

Engelage Oona:
Kestävä kehitys ja raportointi Suomessa

Opinnäytetyö 36 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Huhtikuu 2024

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää menetelmät ja kriteerit kestävän kehityksen raportoinnin kannalta Suomessa. Kestävän kehityksen raportoinnin kriteerien vertailussa käytettiin Tokmanni Oy:n vastuullisuusraporttia vuodelta 2022.

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä opinnäytetyönä. Kestävän kehityksen raportointi tulee pakolliseksi vuonna 2025 isommille pörssiyrityksille aluksi ja niiden tulle raportoida vuoden 2024 tilastoista. Kyseinen lakiuudistus tulee voimaan portaittain, ja laajenee tulevana vuosina myös pienemmille yrityksille ja tulee koskemaan tiedonantovelvoitteenä myös alihankkijoina toimivia pk-yrityksiä.

Kestävää kehitystä tarkasteltaessa on otettava huomioon useita standardeja, jotka kattavat kestävän kehityksen eri osa-alueita. Tässä työssä rajattiin tarkastelu sosiaaliseen kestävään kehitykseen ja teemasta haastateltiin Suomenjoen Tokmannin myymäläpäällikköä.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Bachelor of Business Administration

Engelage Oona:
Sustainable development and reporting in Finland

36 pages, 1 appendices
April 2024

The purpose of the thesis is to examine the methods and criteria for sustainable development reporting in Finland and the Finnish perspective on sustainable development. I used Tokmanni Oy's sustainability report for 2022 to compare the criteria for sustainability reporting.

The thesis was carried out as a research-based thesis. I could not find a similar thesis on sustainable development and reporting in Finland. Sustainability reporting will become mandatory in 2025 for larger listed companies, initially, and they will have to report on 2024 statistics. This amendment will come into force in stages, but in the future for everyone.

There are several pieces of legislation to consider when looking at sustainability, as well as different aspects of sustainability. I delved more into social sustainability and alongside this I held an interview with the store manager of Tokmanni Suonenjoki.

Key words: sustainability, reporting, sustainable development, business

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. Kestävä kehitys.....	6
2.1 Mitä on kestävä kehitys?	6
2.2 Kestävän kehityksen 17 tavoitetta	7
2.3 Sosiaalinen kestävä kehitys yrityksessä	13
3. Kestävän kehityksen raportointi Suomessa	14
3.1 Kestävyysraportointi Suomessa	14
3.2 Corporate sustainability reporting directive	15
3.3 European Sustainability Reporting Standards.....	16
3.4 Global Reporting Initiative	16
4. Tokmannin vastuullisuusraportti	17
4.1 Vastuullisuusraportti 2022.....	18
4.1.1 Liiketoiminnan luotettavuus	18
4.1.2 Ihmiset.....	19
4.1.3 Tuotteet ja hankinta.....	21
4.1.4 Ilmasto.....	23
4.2 Vertailukelpoisuus	24
4.3 Sosiaalinen vastuullisuus GRI- ja ESRS-raportointimalleissa Tokmannilla.....	24
5. Tutkimuksellinen opinnäytetyö	27
6. Haastattelu.....	28
7. POHDINTA	29
LÄHTEET.....	30
LIITTEET	32
Liite 1. Haastattelu	32

1. JOHDANTO

Kestävän kehityksen raportointiin on tullut lakiuudistus ja tämä koskee kestävyysraportointidirektiiviä, joka astui voimaan 05.01.2023, ja tulee käyttöön asteittain vuodesta 2025 eteenpäin. Kestävyysraportointidirektiivin avulla pyritään edistämään kestäviä liiketoimintakäytäntöjä sekä helpottamaan organisaatioiden, kulluttajien ja muiden sidosryhmien kestävyysarviointia.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille kestävä kehityksen raportoinnin lakiuudistuksia. Tavoitteena on myös kerätä tietoa kestävästä kehityksestä ja millaista se on yrityksissä. Lisäksi tarkoituksena on tuoda lisätietoa sosiaalisesta kestävästä kehityksestä ja sen toteutumisesta Suonenjoen Tokmannilla, jonka myymäläpäällikköä haastateltiin aiheesta.

2. Kestävä kehitys

2.1 Mitä on kestävä kehitys?

Kestävää kehitystä tarkastellaan kolmen osa-alueen avulla ja nämä ovat sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävä kehitys (Suomen YK-liitto n.d.). Suomi on mukana kestävän kehityksen toimintaohjelmassa, Agenda2030, jonka tarkoituksena on ohjata YK:n jäsenmaiden työtä kestävän kehityksen edistämiseksi. Agenda2030 hyväksyttiin YK:ssa vuonna 2015. (Valtioneuvosto n.d.)

Sosiaalisella kestävällä kehityksellä tarkoitetaan yhteisön hyvinvointia, joka edellyttää sen siirtymistä myös seuraaville sukupolville. Suurimpia ongelmia tämän osa-alueen alla ovat voimakas väestönkasvu, köyhyys, ruoka- ja terveydenhuolto, sukupuolten välinen epätasa-arvo sekä myös koulutuksen puute kehitysmaissa. Sosiaalisen kestävän kehityksen tarkoituksena on siis turvata jokaiselle ihmiselle mahdollisuuden voida hyvin ja varmistaa perusoikeudet. Yhdestä isoimpana esimerkkinä on sukupuolten välinen tasa-arvo tai oikeastaan sen puute. Naisten ja tyttöjen oikeudet vaikuttavat suuresti koko yhteiskuntaan. Tämän vuoksi kyseinen esimerkki on asetettu omaksi tavoitteeksi ja isoksi teemaksi koko kestävän kehityksen ohjelmassa. (Ympäristöministeriö 2023.)

Ekologisen kestävän kehityksen periaatteena on taata biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttäminen sekä ihmisten toiminnan sopeuttamista luonnon kestävyyspitkällä aikavälillä. (Ympäristöministeriö 2023.)

Taloudellisen kestävän kehityksen käsitteenä on talouskasvu, mikä tapahtuu tasapainoisesti sekä velkaantumatta tai tuotannontekijöiden ylikuluttamatta huomioiden luonnon kantokyvyn ja jatkuvuuden seuraaville sukupolville. Tasapainoisella taloudella taataan vakaa tulevaisuus sekä hyvät perustoiminnot nykyisille ja tuleville sukupolville. Hyvällä pohjalla oleva taloudellinen kestävä kehitys auttaa kohtaamaan vastaan tulevia haasteita, kuten sosiaaliturva- ja terveystalouden väestön ikääntymisestä. (Ympäristöministeriö 2023.)

2.2 Kestävän kehityksen 17 tavoitetta

YK-liitto on asettanut 17 tavoitetta (SDG) kestäväälle kehitykselle (alatasoja on 169), kuten kuvasta yksi voidaan nähdä (Kuva 1, s.7). YK:n tavoitteet kestäväälle kehitykselle ovat universaaleja eli ne koskevat jokaista ihmistä ympäri maailman. Suomen YK-liiton sivuilta pääsee lukemaan AGENDA2030-julistuksen sisällön. Julistuksessa mainitaan, kuinka tasapainottuva kestävä kehitys kaikilta osa-alueilta on äärimmäisen tärkeää, köyhyden poistaminen kaikissa muodoissa sekä tehdä maailman rauhasta vahvempaa. Tähän auttaa se, että tunnistamme globaalisesti ongelmien väliset yhteydet. Kestävää kehitystä ei ole tavoitteiden saavuttaminen toisten tavoitteiden kustannuksella. Jos lähdetään korjaamaan yhtä tavoitetta, on otettava huomioon sen vaikutus myös muihin osa-alueisiin. Jokaisen panostuksella on iso vaikutus kestäväen kehityksen kannalta, niin yrityksillä, valtiolla, medialla kuin myös yksityisillä henkilöillä. (Suomen YK-liitto n.d.)

KUVA 1. Kestävän kehityksen tavoitteet (Suomen YK-liitto n.d.).

Kestävän kehityksen ensimmäinen tavoite on ”ei köyhyyttä”. Tavoitteena tässä on lopettaa köyhyys kaikissa muodoissaan kaikkialla.

Jos nykyinen suuntaus jatkuu niin vuoteen 2030 mennessä on 575 miljoonaa ihmistä (noin 7 prosenttia maailman väestöstä), jotka elävät äärimmäisessä köyhyydessä. Vastaava luku vuonna 2015 oli 800 miljoonaa (10,8 prosenttia). Vielä vuonna 2020 monet maailman haavoittuvassa asemassa olevasta väestöstä jäivät sosiaalisen suojelun ulkopuolelle. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen toinen tavoite on "ei nälkää". Tavoitteena tässä on nälänhädän poistaminen, elintarviketurvan ja paremman ravitsemuksen saavuttaminen sekä kestävän maatalouden edistäminen.

Nollanälkä tavoite on vaarassa sillä enemmän kuin 600 miljoonan ihmisen ympäri maailmaa on ennustettu näkevän nälkää vuonna 2030. Tähän vaikuttaa suuresti ruoan hinnan korkea nousu. Anemian vähentämisen suhteen edistyminen on ollut vähäistä tai olematonta vuodesta 2000 lähtien. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen kolmas tavoite on "terveyttä ja hyvinvointia". Tavoitteena tässä on varmistaa terve elämä ja edistetään hyvinvointia kaikille kaikissa ikäryhmissä.

Maailmanlaajuisten terveystulosten parantamisessa on edistytty merkittävästi. 146 maata tai aluetta 200:sta on jo saavuttanut tai on saavuttamassa alle 5-vuotiaiden kuolleisuutta koskevan tavoitteen. Tehokas HIV hoito on vähentänyt aidsiin liittyviä kuolemantapauksia maailmanlaajuisesti 52 prosentilla vuodesta 2010. Vähintään yksi laiminlyöty trooppinen tauti on hävitetty 47 maassa. Nainen kuolee joka toinen minuutti raskauteen ja synnytykseen liittyviin ehkäistävissä oleviin syihin. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen neljäs tavoite on "hyvä koulutus". Tavoitteena tässä on varmistaa osallistava ja tasapuolinen laadukas koulutus ja edistetään elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia kaikille.

Maailma on jäämässä pahasti jälkeen laadukkaan koulutuksen saavuttamisessa. Ilman lisätoimia vuoteen 2030 mennessä 84 miljoona lasta ja nuorta jää pois koulusta, 300 miljoonalta oppilaalta puuttuu peruslaskutaito ja -lukutaito, ja vain yksi kuudesta maasta saavuttaa yleissivistävän keskiasteen koulutuksen loppuunsaattamistavoitteen. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen viides kohta on ”sukupuolten tasa-arvo” Tavoitteena tässä on sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen ja kaikkien naisten ja tyttöjen vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.

Maailma ei ole saavuttamassa sukupuolten tasa-arvoa vuoteen 2030 mennessä. Lakisääteiset sukupuolikiintiöt ovat tehokkaita tasa-arvon saavuttamiseksi politiikassa. Lähes puolella naimisissa olevista naisista ei ole päätösvaltaa seksuaali- ja lisääntymisterveydestään ja -oikeuksistaan. Nykyisellä vauhdilla lapsiavioliittojen lopettaminen vie 300 vuotta, oikeussuojan puutteiden korjaaminen ja syrjivien lakien poistaminen 286 vuotta ja tasa-arvoisen edustuksen saavuttaminen työelämän johtotehtävissä 140 vuotta. Yksi viidestä nuoresta naisesta menee naimisiin ennen 18-vuotissyntymäpäiväänsä. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen kuudes kohta on ”puhdas vesi ja sanitaatio”. Tavoitteena tässä on varmistaa veden ja puhtaanapidon saatavuus ja kestävä hoito kaikille. Turvallinen juomavesi, puhtaanapito ja hygienia ovat edelleen miljardien ihmisten ulottumattomissa vuonna 2022. Vuonna 2020 2,4 miljardia ihmistä elää vesipuolasta kärsivissä maissa. 81 prosenttia sisävesien kosteikoista riippuvaisista lajeista on vähentynyt vuoden 1970 jälkeen. Integroitua vesivarojen hallintaa on nopeutettava. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen seitsemäs kohta on ”edullista ja puhdasta energiaa”. Tavoitteena tässä on varmistaa kohtuuhintaisen, luotettavan, kestävä ja nykyaikaisen energian saanti kaikille.

675 miljoonaa ihmistä elää edelleen pimeässä, joista neljä viidestä Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Jos nykyinen suuntaus jatkuu, yksi neljästä ihmisestä käyttää edelleen vaarallisia ja tehottomia ruoanlaittojärjestelmiä vuoteen 2030 mennessä. Kansainvälinen julkinen rahoitus kehitysmaiden puhtaalle energialle vähenee edelleen. Nykyaikaisilla uusiutuvilla energialähteillä tuotetaan lähes 30 prosenttia sähköstä, mutta niiden osuus lämmityksessä ja liikenteessä on edelleen alhainen. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen kahdeksas kohta on ”ihmisarvoista työtä ja talouskasvua”. Tavoitteena tässä on edistää pysyvää, osallistavaa ja kestävää talouskasvua, täystyöllisyyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä ihmisarvoista työtä kaikille.

Maailmantalouden elpyminen jatkuu, mutta hitaasti. 2 miljardia työntekijää työskentelee epävarmoissa epävirallisissa työpaikoissa ilman sosiaaliturvaa. Maailmanlaajuisen työttömyyden odotetaan laskevan alle pandemiaa edeltäneen tason, mutta ei matalan tulotason maissa. Yksi neljästä nuoresta ei ole koulutuksessa, työelämässä tai harjoittelussa, ja nuoret naiset ovat tässä tilanteessa yli kaksi kertaa todennäköisemmin kuin nuoret miehet. Pandemian aikana neljä kymmenestä aikuisesta matalan ja keskitulotason maissa avasi ensimmäisen pankkitilinsä. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen yhdeksäs kohta on ”kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja”. Tavoitteena tässä on rakentaa kestävää infrastruktuuria, edistää osallistavaa ja kestävää teollistumista ja edistää innovointia.

Teollisuuden maailmanlaajuinen kasvu hidastui 7,4 prosentista (2022) 3,3 prosenttiin (2022) inflaation, energian hintahäiriöiden, toimitushäiriöiden ja maailmantalouden hidastumisen vuoksi. Vähiten kehittyneet maat eivät todennäköisesti saavuta vuoden 2030 tavoitettaan kaksinkertaistaa teollisuuden osuus bruttokansantuotteesta. Energiaan liittyvät hiilidioksidipäästöt olivat 36,8 miljardia tonnia vuonna 2022, mikä on ennätysellisen paljon. Keskipitkän ja korkean teknologian toimialat kasvoivat voimakkaasti vuonna 2022, mutta niiden osuus koko teollisuudesta vaihteli alueellisesti 21,7 prosenttia Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, 47,7 prosenttia Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa, ja 47,1 prosenttia Itä-Aasiassa. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen kymmenes kohta on ”eriarvoisuuden vähentäminen”. Tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.

Covid-19 aiheuttaa maiden välisen eriarvoisuuden suurimman kasvun kolmeen vuosikymmeneen: maiden välisen eriarvoisuuden muutos (2019–2020) oli -0,8 prosenttia ennen pandemiaa ja 4,4 prosenttia pandemian jälkeen. Maiden väliset tuloerot pienenevät 37 prosenttia vuosien 1990 ja 2019 välillä. Vuonna 2022 pakolaisten määrä saavuttaa ennätyskorkean 34,6 miljoonan pakolaisen määrän. Maailmanlaajuisesti naiset kertovat kaksi kertaa todennäköisemmin kuin miehet kokevansa sukupuoleen perustuvaa syrjintää. Lähes 7000 ihmishengen traaginen menetys muuttoreittien varrella vuonna 2022 korostaa, että tarvitaan pikaisesti välittömiä toimia turvallisen muuttoliikenteen varmistamiseksi. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen yhdestoista kohta on ”kestävät kaupungit ja yhteisöt”. Tavoitteena tässä on tehdä kaupungeista ja asutuskeskuksista osallistavia, turvallisia, joustavia ja kestäviä.

Slummeissa asuu 1,1 miljardia kaupunkilaista (2020), ja seuraavien 30 vuoden aikana odotetaan luvun lisääntyvän 2 miljardilla asukkaalla. Maailmanlaajuisesti vain joka toisella kaupunkilaisella on käytössään julkinen liikenne. Ilmansaasteet eivät ole enää yksinomaan kaupunkien ongelma. Kunnissa ilmanlaatu on huomionpi kuin kaupungeissa itä- ja kaakkois-Aasiassa (2019). Kehitysmaissa 1 miljardilla ihmisellä ei ole pääsyä yleissääolosuhteisiin soveltuville teille. Maailmanlaajuisesti kolmessa neljästä kaupungista alle 20 prosenttia pinta-alasta on varattu julkisille tiloille ja kaduille, mikä on paljon vähemmän kuin 45–50 prosentin tavoite. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen kahdestoista kohta on ”vastuullista kuluttamista”. Tavoitteena tässä on varmistaa kestäviä kulutus- ja tuotantomalleja.

Suurituloiset maat jättävät suuremman ympäristöjalanjäljen kuin pienituloiset maat. Materiaalijalanjälki henkeä kohti on suurituloisissa maissa 10 kertaa suurempi kuin pienituloisissa maissa. Fossiilisten polttoaineiden tukien asteittaista lopettamista koskevista kehotuksista huolimatta fossiilisten polttoaineiden tuet palaavat ja lähes kaksinkertaistuvat maailmanlaajuisten kriisien seurauksena. Keskimäärin kukin ihminen tuhlaa 120 kiloa ruokaa vuodessa. Yritysten kestävän kehityksen raportointi on kolminkertaistunut vuodesta 2016. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen kolmastoista kohta on ”ilmastotekoja”. Tavoitteena tässä on ryhtyä kiireellisiin toimiin ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjumiseksi.

Maapallon käännekohta, joka on ilmastokatastrofin partaalla. Ilmaston lämpeneminen ylittää 1,5 celsiusastetta vuoteen 2035 mennessä, ja vuoteen 2100 mennessä lämpeneminen on 2,5 celsiusastetta. Meidän on vähennettävä kasvihuonepäästöjä perusteellisesti, nopeasti ja kestävästi 43 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja nollapäästöihin vuoteen 2050 mennessä. Merenpinnan nousuvauhti on kaksinkertaistunut viime vuosikymmenen aikana. Erittäin haavoittuvilla alueilla kuolleisuus katastrofeissa on 15 kertainen verrattuna hyvin vähän haavoittuviin alueisiin. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen neljästoista kohta on ”vedenalainen elämä”. Tavoitteena tässä on merten, valtamerien ja merenkulun luonnonvarojen säilyttäminen ja kestävä käyttö kestävän kehityksen edistämiseksi.

Säilytä sininen, suojele maapalloa: maapallon suurimman ekosysteemin suojelemiseksi tarvitaan kiireellisiä toimia. Rannikoiden rehevöityminen aiheuttaa leväkukintoja ja kuolleita vyöhykkeitä, valtamerien happamoituminen on 30 prosenttia suurempaa kuin teollista aikaa edeltävänä aikana, valtamerien lämpeneminen aiheuttaa merenpinnan nousua ja vaikuttaa meriekosysteemeihin, muovisaaste on 17 miljoonaa tonnia vuonna 2021, 2–3 kertaa enemmän vuoteen 2040 mennessä, ja yli kolmannes maailman kalakannoista on liikakalastettu. Meren happamoitumisesta raportoivat asemat ovat kolminkertaistuneet maailmanlaajuisesti. Yksi viidestä pyydetystä kalasta on peräisin laittomasta, raportoimattomasta ja sääntelemättömästä kalastuksesta. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen viidestoista kohta on ”maanjäätöelämä”. Tavoitteena tässä on suojella, ennallistaa ja edistää maaekosysteemien kestävä käyttöä, hoitaa metsiä kestävästi, torjua aavikoitumista, pysäyttää ja kääntää maan huonontuminen ja pysäyttää biologisen monimuotoisuuden väheneminen.

Perustavanlaatuisen muutoksen ihmiskunnan suhteesta luontoon on välttämätön, sillä kasvavat metsätuhot, maaperän huonontuminen ja lajien sukupuutto ovat vakavia uhkia ihmisille ja planeetalle. Maailmalla on tällä hetkellä edessään suurin lajien sukupuuttoon kuoleminen sitten dinosauruskauden. Vuosina 2015–2019 rappeutui 100 miljoonaa hehtaaria (mikä vastaa kaksi kertaa Grönlannin kokoa) tervettä ja tuottavaa maata joka vuosi. Suojelualueiden kattavuus tärkeimmillä biologisen monimuotoisuuden alueilla on pysähtynyt vuodesta 2015. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen kuudestoista kohta on ”rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto”. Tavoitteena tässä on edistää rauhanomaisia ja osallistavia yhteiskuntia kestävän kehityksen edistämiseksi, taata oikeussuojan saatavuus kaikille ja rakentaa tehokkaita, vastuullisia ja osallistavia instituutioita kaikilla tasoilla. Konfliktteihin liittyvien siviilikuolemien määrä kasvaa jyrkästi, yli 50 prosenttia vuonna 2022, mikä johtuu Ukrainan sodasta. Vuonna 2021 tahallisten henkirikosten

määrä oli suurin 20 vuoteen, 458 000 henkeä menetettiin ja yhdeksän kymmenestä uhrista oli miehiä. Vuoden 2022 loppuun mennessä yli 108,4 miljoonaa ihmistä oli joutunut pakkosiirtolaisiksi maailmanlaajuisesti 2,5 kertaa enemmän kuin kymmenen vuotta sitten. Vuosina 2017–2020 havaittiin maailmanlaajuisesti lähes 200 000 ihmiskaupan uhria, mutta paljon useampi jäi todennäköisesti havaitsematta. Nuoret ovat aliedustettuina politiikassa, mikä estää heidän osallistumisensa päätöksentekoprosesseihin. (Suomen YK-liitto n.d.)

Kestävän kehityksen seitsemästoista kohta on ”yhteistyö ja kumppanuus”. Tavoitteena tässä on vahvistaa täytöntöönpanovälineitä ja elvyttää kestävästä kehityksestä koskevaa maailmanlaajuista kumppanuutta.

Monet kehitysmaat ovat velkakriisissä, ja marraskuussa 2022 maailma 69 köyhimmästä maasta 37 oli velkaongelmissa tai suuressa vaarassa joutua velkaongelmiin. Vähiten kehittyneiden maiden viennin osuus maailmanlaajuisesta tavarakaupasta on pysähtynyt noin yhteen prosenttiin vuodesta 2011 lähtien. (United Nations 2023.)

2.3 Sosiaalinen kestävä kehitys yrityksessä

Yritysmaailmassa sosiaalinen kestävä kehitys tapahtuu työntekijöiden kohteluna, heidän arvojen ja uskomusten arvostamista, sukupuoli tasa-arvoisuus, hyvinvoinnin tärkeytenä ja työturvallisuuden takaamisena. Ihmiset ovat yritysten avainasemassa ja heistä täytyisi pitää hyvää huolta. Henkilökunta antaa kuvan yrityksen toiminnasta sekä arvoista. Jotta tämä toteutuisi niin on tärkeää panostaa työntekijöiden perehdyttämiseen. Perehdytys auttaa uusia työntekijöitä toimimaan turvallisesti, oppimaan nopeammin ja sitoutumaan työnantajaansa. (Tokmanni 2023.)

3. Kestävän kehityksen raportointi Suomessa

Suomessa on toiminut kansallisen tason kestävän kehityksen toimikunta, jo vuodesta 1993. Puheenjohtajana on aina toiminut pääministeri tai ministeri, ja jäsenet ovat olleet edustamassa laaja-alaisesti yhteiskunnan eri sektoreita poliittisesta päätöksenteosta ministeriöihin, tutkimuslaitoksiin, eturyhmiin ja kansalaisjärjestöihin. Kestävän kehityksen toimikuntaan kuuluu myös asiantuntijapaneeli, nuorten Agenda2030 -ryhmä, yhteiskuntasitoumus ja kehityspoliittinen toimikunta. (Valtioneuvosto 2019.)

Kansalaiset voivat osallistua Suomen kestävän kehityksen tilan arviointiin vuosittain koottavan kestävän kehityksen kansalaisraatin mahdollistamana. Kyseisestä keskustelusta valtioneuvoston kanslia poimii teemoja ja näkökulmia, jotka esittellään hallitukselle ja pääministerin johtamalle kestävän kehityksen toimikunnalle. Keskustelun avulla pyritään muodostamaan kokonaiskuva Suomen onnistumisesta kestävän kehityksen edistämiseksi sekä tunnistamaan kestävän kehityksen kipupisteitä ja johdonmukaisen politiikan haasteita. (Kestavakehitys.fi 2023.)

3.1 Kestävyyseraportointi Suomessa

Suomessa on aikaisemmin raportoitu NFRD (Non-Financial Reporting Directive) direktiivin mukaan. Kyseisen raportointidirektiivin alla olevat yritykset seuraavat raportointi säännöksiä, kunnes CSRD direktiivi tulee voimaan. (European commission.)

NFRD direktiivin mukaan täytyy yritysten julkaista tiedot ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja työntekijöiden kohtelusta, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, korruption ja lahjonnan torjunnasta, sekä monimuotoisuudesta yritysten hallituksissa (ikä, sukupuoli, koulutus ja ammatillinen tausta). Kyseisiä raportointisääntöjä sovelletaan suuriin yleishyödyllisiin yrityksiin, joilla on yli 500 työntekijää. Tämä koskee noin 11700 suurta yritystä ja konsernia eri puolilla EU:ta. (European commission n.d.)

3.2 Corporate sustainability reporting directive

CSRD lyhenne (kestävyyssraportointidirektiivi) tulee sanoista Corporate Sustainability Reporting Directive ja se on EU:n uusi lainsäädäntö koskien kestävyysraportointia. Tällä uudistuksella on tärkeä osa pääomavirtojen suuntaamisessa, sillä sen avulla määritellään sijoitusrahastojen sekä muiden finanssimarkkinatoimijoiden kestävä kehitys investointikohteiden kestävyystietojen perusteella. CSRD asettaa siis korkeampia vaatimuksia kestävä kehityksen raportoinnille, kuten pakollisen julkistamisvelvoitteen kestävyysseikoista. Näitä seikkoja ovat jo aiemmin mainitut ympäristöllinen, sosiaalinen sekä taloudellinen osa-alue. Velvoitteet eivät tällä hetkellä kuitenkaan koske jokaista, vaan julkistamisvelvollisuus kuuluu pörssiyrityksille (pois lukien mikrokokoiset), vakuutuslaitoksille, pankeille ja muille suuryrityksille sisällyttäen myös osakeyhtiöiden kohdalla myös osuuskunnan, jos sen joukkolaina on noteerattu pörssissä tai joka muuten on kooltaan suuryritys. (Lausuntopalvelu 2023)

CSRD direktiivi tulee voimaan porrastetusti niin, että vuonna 2025 pörssilistattujen suuryritysten on raportoitava edellisen vuoden kestävyystietonsa. Greenstepin sivuilla kerrotaan, kuinka vastuullisuusraportointi tulee pakolliseksi kaikille yrityksille, jotka täyttävät kaksi kolmesta kriteeristä. Näitä kriteereitä ovat yli 250 työntekijää, yli 40 miljoonan euron liikevaihto tai yli 20 miljoonan euron tase. Ensimmäistä kertaa velvoitettuja raportoimaan toimintansa kestävästä kehityksestä ovat monet listaamattomat yritykset, jotka kuuluvat CSRD-raportoinnin piiriin. CSRD:n velvoitteet vaikuttavat myös suurten yritysten hankintaketjuihin. Suuret yritykset vaativat aiempaa kattavampaa raportointia myös heidän alihankkijoidensa vastuullisuudesta. (Greenstep 2023.)

Raportoinnin kriteerit yhdenmukaistavat vastuullisuuden raportointistandardeja ja ne ottavat enemmän ja monipuolisemmin huomioon ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon liittyviä vastuullisuuskysymyksiä. Yhdenmukaisuus raportoinnissa mahdollistaa sen, että sidosryhmille tuotetaan vertailukelpoista tietoa yritysten vastuullisuustoimista. (Greenstep 2023.)

Jatkossa CSRD muuttaa raportointia siten, että kestävä kehityksen osiot tulevat osaksi talousraporttia. Direktiivin alaisten yritysten tulee sisällyttää vastuullisuusraportointi tuloslaskelman ja taseen ohella yrityksen vuosikertomukseen, jolloin ne kuuluvat taloudellisten tietojen tapaan myös finanssivalvonnan alle. Vastuullisuusraportoinnin laiminlyönti voi siis tulevaisuudessa johtaa samankaltaisiin seuraamuksiin kuin myös muiden taloudellisten tietojen ilmoittamatta jättäminen. Tämän avulla voidaan varmistaa, että vastuullisuustoiminnasta raportoidaan ja ne saavat ansaitsemansa huomion. (Greenstep 2023.)

3.3 European Sustainability Reporting Standards

ESRS (European Sustainable Reporting Standards) on eurooppalainen kestävyysraportointistandardi, jonka tavoitteena on määrittää kestävyystiedot. Yrityksen on annettava sekä tiedot yrityksen vaikutuksista, riskeistä ja mahdollisuuksista, joilla on vaikutuksia ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintotapaan liittyviin kestävyysseikkoihin. ESRS-standardit jaetaan kolmeen luokkaan, jotka ovat monialaiset-, aihekohtaiset- ja alakohtaiset standardit. Edellä mainitut standardit ovat toimialoista riippumattomia, jolloin niitä sovelletaan kaikkiin yrityksiin riippumatta siitä, millä alalla yritys toimii. (europa.eu n.d.)

3.4 Global Reporting Initiative

GRI (Global Reporting Initiative) on standardi, jota käytetään vastuullisuusraportoinnissa. Globalreporting sivustolla kerrotaan GRI standardin mahdollistavan organisaatioiden ymmärtävän ja raportoida vaikutuksistansa kestävä kehityksen osalta vertailukelpoisella ja luotettavalla tavalla. Tämän standardin avulla luodaan läpinäkyvyyttä organisaatioiden osuudesta kestäväan kehitykseen. (Globalreporting n.d.)

4. Tokmannin vastuullisuusraportti

Tokmanni on Kyösti ja Kari Kakkonen vuonna 1989 Itä-Suomen alueella perustama halpatavarakauppa, joka tunnettiin alkuun nimellä Okman Oy. Tokmannin alkutaival meni hyvin johtuen 1990-luvun lamasta, mikä ajoi ihmiset tekemään ostokset halpatavarakaupoissa arvostaen yhä enemmän edullisia hintoja. Tokmanni laajentui valtakunnalliseksi halpakauppaketjuksi, samalla muuttui yrityksen omistusrakenne. Tokmannin enemmistöosakkaaksi tuli pääomasijoituskonserni CapMan 60,6 prosentin osuudella ja Kyösti ja Kari Kakkosen Joensuun Kauppa ja Kone Oy:llä oli 39,4 prosentin osuus. Tämä mahdollisti intensiivisen kasvun toteuttamisen ja sen myötä halpakauppojen yhdistymisen Tokmanniin. Vuosina 2004–2006 Tokmanniin liitettiin useita myymälöitä kuten Vapaa Valinta, Tarjoustalo, Maxi-Makasiini, Maxi Kodintukku ja Robinhood. (Tokmanni 2023b.)

Tokmannilla on yhteinen hankintayritys norjalaisen Europrisin kanssa Shanghainsa tehostaakseen ostotoimintoja. Yksi isoimmista merkkipaaluista Tokmannille on ollut vuoden 2016 listautuminen Helsingin pörssiin. Vuonna 2020 Tokmannin liikevaihto tavoitti ensimmäistä kertaa miljardin euron rajapyykin. (Tokmanni 2023b.)

Vuonna 2022 Tokmanni lanseerasi Miny lifestyle brändin ja 2023 vuoden alussa Tokmanni julisti ostavansa kotimaisen kenkäkauppaketjujen Click Shoes Oy:n ja Shoe House Oy:n kaikki osakkeet, omistuksen siirtyminen Tokmannille tapahtui 01.03.2023. Tokmanni kansainvälistyi vuonna 2023 ostaessaan Dollarstoren, joka on yksi Ruotsin johtavista halpakauppaketjuista. Dollarstorella oli elokuussa 2023, 130 myymälää Ruotsissa ja kaksi Big Dollar myymälää Tanskassa. Tokmannilla oli tämän vuoden elokuussa 200 Tokmanni myymälää, 130 Dollarstore myymälää, kaksi Big Dollar myymälää, neljä Miny myymälää ja yhteensä noin 30 Click Shoes- ja Shoe House myymälää. (Tokmanni 2023b.)

4.1 Vastuullisuusraportti 2022

Yrityksen määrittelemät arvot vaikuttavat vastuullisuusraporttiin. Tokmanni myymäläketjun arvot ovat: ylpeästi halpa, uskallamme uudistua ja yhdessä. (Tokmanni 2023d.)

Ylpeästi halvan merkitys on, että he tarjoavat asiakkailleen hyvää laatua halvimpaan hintaan unohtamatta vastuullisuutta ja tehokkuutta. Heillekin ympäristöstä ja ihmisistä huolehtiminen on avain asemassa ja haluavatkin toimia vastuullisesti kaikessa mitä tekevät. (Tokmanni 2023d.)

Uskallamme uudistua tarkoittaa Tokmannille erottumista muista sekä sitä, että kehittyvät ja oppivat yhdessä epäonnistumisia pelkäämättä. Tämän saavuttamiseksi tarvitaan oma-aloitteisuutta ja vastuun kantoa. Mittarina tässä toimii asiakkaiden sekä henkilöstön tyytyväisyys toimintaan kohden. (Tokmanni 2023d.)

Yhdessä arvolla halutaan luoda hyvä yhteistyöpohja keskinäiseen luottamukseen ja kunnioittamiseen. He ovat avoin, luotettava ja rehti kumppani kaikille. (Tokmanni 2023d.)

Tokmannin vastuullisuusraportti 2022 julkaistiin 22.03.2023.

4.1.1 Liiketoiminnan luotettavuus

Tokmannilla liiketoiminnan luotettavuutta ajaa vastuu asiakkaista, työntekijöistä, sijoittajista ja muista sidosryhmistä. He seuraavat relevantteja lakisääteisiä vaatimuksia sekä hyvän hallinnon periaatteita kaikessa toiminnassaan, usein menevät myös yli vaaditun. Tokmannilla kestävää kehitystä ohjaa arvot ja toimintasäännöt.

Tärkeä osa liiketoiminnan luotettavuutta on yksityisyydensuoja. Tokmanni noudattaakin kaikkia lakisääteisiä vaatimuksia ja varmistaa ettei kenenkään oikeutta yksityisyyteen ole loukattu. Tämän he varmistavat valvomalla sääntöjen noudat-

tamista ja päivittämistä tietosuojaa koskevissa sekä teknisten järjestelmien periaatteissa. Tavoitteena tällä sarakkeella on heillä, että järjestelmissä ja rekistereissä, jotka ovat heidän kontrollissansa ei tapahtuisi tai edes epäiltäisi yksityisyydensuojan rikkoutumista. Vuonna 2022 oli Tokmannilla havaittu yksi tietovuoto koskien Tokmannin sähköisen uutislehden tilaajia. Tapaus oli raportoitu Suomen tietosuojaviranomaisille mistä ei tullut minkäänlaisia materiaalisia sakkoja tai korvausvaatimuksia. Tokmannin työntekijöiltä vaaditaan tietoturva verkkokurssin suorittamista, joka edesauttaa Tokmannin tavoitteita. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

4.1.2 Ihmiset

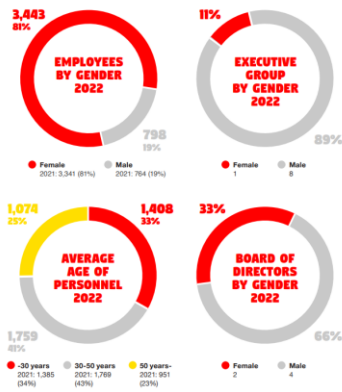
Tokmannin tavoitteena on tulla suosittelavin työnantaja halpakauppaketju myymälöissä Suomessa vuoteen 2025 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttamiseen auttaa paljon se, että he tarjoavat työntekijöilleen hyvät mahdollisuudet kehittyä työssään ja ylläpitää työ ja vapaa-aika tasapainoa. On myös välttämätöntä, että työntekijät ovat tyytyväisiä ja sitoutuneita työhönsä sekä ovat valmiita ylläpitämään hyvää tiimihenkeä. (Tokmanni 2023c.)

Työntekijöillä on suuri vaikutus Tokmannin menestykseen ja heitä onkin vuonna 2022 ollut 4236 ympäri Suomen. Tokmannilla pyritään takaamaan tasa-arvoisuus kaikissa rooleissaan ja palkkauksessa sekä varmistamaan syrjimättömyys kaikille työntekijöille yrityksessä. Palkkoja tarkistettaessa kiinnitetäänkin erityistä huomiota naisten ja miesten palkkasuhteen analysointiin. Tavoitteena on luoda työpaikka, jossa jokainen työntekijä tuntee olevansa tasa-arvoisessa asemassa työtovereihinsa nähden. Työpaikka tasa-arvoon, ilmapiiriin ja reiluun johtamiseen on laadittu kysely, jonka avulla selvitetään tyytyväisyys näihin aiheisiin. Kyselyn jälkeen asetetaan kehitystavoitteet tulevalle vuodelle. Tokmanni on kaikille ja sen vuoksi haluavat edistää tasa-arvoista ja monimuotoista työpaikkakulttuuria. Tasa-arvoisuus tarkoittaa heille yhtäläisiä työmahdollisuuksia ja reilutta työntekijöitä ja hakijoita kohtaan. Monimuotoinen työvoima ymmärtää paljon paremmin asiakkaiden tarpeita ja miten täyttää ne. Reiluudella kohdellut työntekijät auttavat asiakkaita tuntemaan olonsa tervetulleeksi ja autetuksi. (Tokmanni 2023c.)

Tokmannilla seurataan henkilöstöä ja koulutusohjelmia samalla tavalla kuin syrjimättömyyttä ja tasa-arvo suunnitelmia. Nämä suunnitelmat tarkistetaan vuosittain. Vuonna 2022 ei ollut yhtään raportoituja syrjintä tapauksia. Tasa-arvoinen kohtelu Tokmannilla tarkoittaa, että jokaisella on samat oikeudet ja säännöt, ja ketään ei syrjitä heidän ikänsä, sukupuolen, vammaisuuden, kansalaisuuden, rodun, uskonnon tai minkään muunkaan asian vuoksi. Tokmanni on mukana FIBS monimuotoisuusverkostossa ja heillä on oma monimuotoisuutta käsittelevä ohjausryhmä ja projektiryhmä, jonka jäsenet edustavat Tokmannin työntekijöitä ympäri yrityksen. Näiden ryhmien tavoitteena on tukea ja varmistaa monimuotoisuuden, osallisuuden ja tasa-arvokäytäntöjen toteutus. Tokmannilla on käytetty sukupuoli neutraaleja ammattinimikkeitä vuodesta 2019 lähtien ja vuonna 2021 he laajensivat sukupuolivaihtoehdon valikoimaa kyselyissä. Varaston esihenkilöt ovat saaneet myös monimuotoisuuskoulutuksen, jonka tarkoituksena oli lisätä heidän tietämystensä, miten toimia monimuotoisessa työympäristössä. (Tokmanni 2023c.)

Tokmanni tekee yhteistyötä paikallisten hyväntekeväisyysjärjestöjen ja yhdistysten kanssa, kuten esimerkiksi jouluisin ostamalla Etevalta (vammaispalvelujen kuntayhtymä) joululahja paketointipalvelun. Yhteistyötä tehdään myös Suomen kauppaliiton kanssa ja Helsingin kaupungin sekä Helsingin ammatti- ja aikuisopiston kanssa Kaupan polku -hankkeessa, jonka tavoitteena on edistää monipuolisia työyhteisöjä. Tokmanni tukee myös Suomen Punaista Ristiä, Hurstinapury:tä, MIELI Suomen Mielenterveys ry:tä ja John Nurmisen Säätöä. He lahjoittivat myös rahaa Ukrainaan kohdistuvaan humanitaariseen apuun vuonna 2022. (Tokmanni 2023c.)

Alla olevassa kuvasta voimme nähdä sukupuolijakauman Tokmannin henkilöstössä (Kuva 2, s.22). Kenttätyöntekijöistä suurin osa 81 prosenttia on naisia ja vain 19 prosenttia on miehiä. Johtoportaan taas miehiä on 89 prosenttia ja naisia 11 prosenttia. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

KUVA 2. Sukupuolijakauma henkilöstössä (Tokmanni 2023).

4.1.3 Tuotteet ja hankinta

Suuri osa Tokmannin ympäristövaikutuksista ja ihmisoikeus riskeistä tulee tuotteiden osalta mitä myydään ja tuotteiden tuotanto- ja toimitusketjuista. Tämän vuoksi he työskentelevät läheisesti ja systemaattisesti toimittajien kanssa varmistukseen ympäristö- ja sosiaalisen vastuun heidän toimitusketjussaan, etenkin riskimaissa. Tuotteiden hankinnassa vastuullisuus on tärkeää ja se koostuu useista eri aiheista. Näitä aiheita ovat, enemmän kestäviä raaka-aineita, sosiaalinen ja ympäristöllinen kestävyys toimitusketjussa, kestäviksi merkityt tuotteet ja laadun varmistaminen. Tokmannilla erityisesti halutaan varmistaa työntekijöidensä ihmisoikeuksien kunnioittamista toimitusketjussa, joita ovat YK:n kansainvälisen lakiedotuksen ihmisoikeussopimuksia, YK:n yleissopimuksen lapsen oikeudet, kansainvälisen ILO:n perusoikeuksia koskeva julistus, periaatteet ja oikeudet työssä sekä YK:n Global Compact – aloite. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

Kestävän kehityksen osalta Tokmannilla oli tavoitteita vuodelle 2022 ja muutama saavutettu tavoite oli kehittää kestävä vaihtoehto pakkauksiin ja vähentää uuden muovin käyttöä valituissa tuotteissa, määrittellä sertifiointi tavoitteet puupohjaisille tuotteille, ja aktiivisesti vähentää tai poistaa valitukseen johtaneita syitä private label -tuotteiden osalta ja tämä taas auttaa alhaisempaan tuotevalitukset prosenttiosuuteen. Tavoitteita, jotka he vain osittain saavuttivat, olivat 75/100 omissa tehtaissa suoritettavat tarkastukset, määrittellä asianmukaiset indikaattorit tehtaiden

ja toimittajien kestävyuden mittaamiseksi, jotta he voisivat hallita vastuullista hankintaa järjestelmällisemmin sekä kehittää maakohtaisia riskinarviointia. Haasteet, joita Tokmanni koki, olivat sosiaalisten sääntöjen noudattamista koskevien ominaisuuksien sisällyttäminen toimittajahallintajärjestelmään, ja tavoitteiden asettaminen kestäväen kehityksen merkinnällä varustetuille tuotteille. Tulevia tavoitteita vuodelle 2023 on kymmenen kappaletta, joista muutama on esimerkiksi, biologista monimuotoisuutta koskevan etenemissuunnitelman mukaiset tavoitteet on laitettu täytäntöön tuotteiden ja hankintojen osalta, 90 oman tehtaan tarkastukset ja 40 kolmannen osapuolen tehtaista, sekä tavoitteiden asettaminen sertifioituille ja kestäviksi merkityille tuotteille. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

Tokmannilla suurin osa tuotteista tulee Suomesta (69.8 %), toisena Aasiasta (20.2 %) ja kolmantena Euroopasta (10.1 %). Eniten riskiryhmään kuuluvia toimittajia tulee Kiinasta ja Tokmanni vaatiikin riskiryhmään kuuluvilta voimassa olevan amfori BSCI, SA8000 sertifiointin, lelualan ICTI Care, hyväksyttävän tason 4-pilarin SMETA auditoinnin tai BRCGS sertifiointin päivittäistavaroiden osalta. Auditointiraportteja käytetään myös tehtaiden sosiaalista vaatimustenmukaisuuden seulontaan. Riskimaissa suoritettaviin sosiaaliin tarkastuksiin kuuluvat muun muassa lapsi- ja pakkotyövoiman käyttö sekä yhdistymisvapaus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus. Merkkitoimittajien tehtaiden kanssa tehtäviin hankintasopimuksiin on myös sisällyttävä sitoumus, jonka mukaan tuotanto noudattaa amforin BSCI vaatimuksia. Vuonna 2022 kaikki uudet tavarantoimittajat noudattivat näitä kriteerejä, ja vieläkin sitoutumista valvotaan ennen jokaista toimitusta, kun lopullinen satunnaistarkastusraportti FRI julkaistaan. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

Tokmannilla lanseerattiin Miny, joka on Tokmanni oma lifestyle -merkki vuonna 2022. Minyn slogan on ”Kaikkea kivaa, mutta ei mitään kallista. Me olemme Miny.”. Minyn tavoitteena on tarjota jokaiselle mahdollisuus ostaa tuotteitahauskalla ja vastuullisella tavalla, ja kysyntä onkin kasvanut vastuullisten tuotteiden osalta. Iso osa Minyn tuotteista valmistetaan kierrätetystä ja biopohjaisista materiaaleista, ja heillä on myös ECO tuotesarja, jonka tärkeimmät biopohjaiset materiaalit ovat korkki, bambu, vehnänvarsi, luffa, hamppu, konjac, setripuu ja paperikuitu, kun taas tärkeimmät kierrätysmateriaalit ovat muovi, teräs ja sinkkiseos. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

Tokmannin kestävä kehityksen toimintatapoina ovat, 100 prosenttia hankitusta puuvillasta on kestävä (orgaaninen, kierrätetty tai tuotettu Better Cotton BC tai Fairtrade International standardin mukaisesti) vuoden 2024 loppuun mennessä. Puuvillan käyttö Turkmenistanista, Xinjiangista ja Kiinasta on kielletty suuren pakotyövoiman riskin puolesta. He ovat sitoutuneita hankkimaan 100 prosenttia Tokmannin oman tuotemerkin kahveista vastuullisemmin (UTZ, Rainforest Alliance tai FairTrade sertifikaatti). Oman tuotemerkin pehmopaperit ovat ympäristömerkittyjä (pohjoismainen Joutsenmerkki tai EU-ympäristömerkki) ja ovat valmistettu kierrätyskuidusta tai FSC tai PEFC sertifioitu. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

4.1.4 Ilmasto

Tokmannilla tavoitellaan vähentämään CO₂ päästöjä omissa toiminnoissaan sekä toimitusketjussa, vähentämään energiankulutusta ja lisäämään aurinkoenergiaa erityisesti myymälöissään sekä parantamaan kierrätystä. Tokmannilla pyritään käyttämään resursseja tehokkaasti ja he ovat jatkuvasti etsimässä uusia mahdollisuuksia hyödyntää uusiutuvia energialähteitä ja energiansäästöä, he pyrkivät myös tekemään logistiikkajärjestelmästä ympäristöystävällisemmän. Tähän auttaa se, että Tokmannilla seurataan varastoissa ja myymälöissä syntyvän jätteen määrää ja parantavat aktiivisesti jätteiden uudelleenkäyttöä ja kierrätystä.

Saavutettuja tavoitteita vuonna 2022 olivat, vähentää kiinteistöjen sijaintikohtaisia hiilidioksidipäästöjä 2 prosentilla vuoden 2021 tasosta, biologisen monimuotoisuuden etenemissuunnitelma valmis vuonna 2022, ja liikenteen CO₂ päästöjen intensiteetti (suhteessa tuloihin) vuoden 2015 tasolla. Osittain saavutetut tavoitteet olivat, uusiutuvan lämmön etenemissuunnitelma valmis, ja toimitusketjun päästöjen vähentäminen yhteistyössä toimittajien kanssa. Tokmanni ei päässyt tavoitteeseen kierrätys- ja uudelleenkäyttö osuuden kanssa, tavoite oli 85 prosenttia, saavutettiin 82 prosenttia. Vuodelle 2023 on useampi tavoite, joista esimerkkinä vähentää kiinteistöjen sijaintikohtaisia hiilidioksidipäästöjä 2 prosentilla

vuoden 2022 tasosta, biologisen monimuotoisuuden etenemissuunnitelman tavoitteiden adoptointi, ja tietojen kehittämisen hallintojärjestelmät ympäristöraportointiin ja auditointia varten. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

4.2 Vertailukelpoisuus

Tokmannin vastuullisuusraportti oli kaiken kaikkiaan kattava sisältäen toteutuneet ja ei toteutuneet tavoitteet. Raportoinnissa he käyttivät Global Reporting Initiative (GRI) standardeja. GRI standardien avulla voivat yritykset ymmärtää ja raportoida vaikutuksistaan talouteen, ympäristöön ja ihmisiin vertailukelpoisella ja uskottavalla tavalla ja tämän avulla myös lisätä avoimuutta kestävän kehityksen edistämiseksi. (Global reporting 2021.)

Tokmannin vastuullisuusraportin lopussa näytetään numeroita ja laskelmia mitkä tukevat heidän raporttiaan. Käytettyjä laskelmia ovat energia kulutus organisaatiossa, mitä energianlähteitä käytetään, mihin käytetään, ostetut, myydyt ja uusiutuvat energianlähteet sekä energian intensiteetti. Laskelmat suorista, epäsuorista ja muista kasvihuonekaasupäästöistä. Laskelmat jätteistä, mistä niitä tulee ja kuinka paljon ja ovatko ne kierrätettäviä vai ei. Laskelmia työntekijöistä ja heidän sukupuolestaan ja iästään. (Tokmanni Sustainability Report 2023.)

4.3 Sosiaalinen vastuullisuus GRI- ja ESRS-raportointimalleissa Tokmannilla

Kestävyysraportoinnissa käytetään ESRS standardeja, jotka jakautuvat neljään aihepiiriin sisältäen 12 standardia. Tässä opinnäytetyössä keskitytään S-sarjan (S1-S4) standardeihin. S-sarja kattaa sosiaaliset aiheet, kuten raportointitiedot omasta työvoimasta, arvoketjun työntekijöistä ja vaikutuksista vähemmistöihin, kuluttajiin sekä loppukäyttäjiiin. Pakollisena tässä aihepiirissä on jokaiselle omaan henkilöstöön liittyvien tietojen raportointi. (NGS Finland 2023.)

ESRS S1 käsittelee organisaation omaa työvoimaa ja tässä on huomioitava sosiaalinen vuorovaikutus, palkkakäytänteet sekä työterveys ja -turvallisuus organisaatiossa.

ESRS S2 käsittelee arvoketjun työntekijöitä, joka tarkoittaa organisaatioiden arvoketjussa työskentelevien oikeuksiin, työoloihin, riskeihin ja mahdollisuuksiin liittyviä seikkoja. Organisaation tulee raportoida palkoista, työtunneista, mahdollisista työehtosopimuksista ja liiton ja organisaation välisistä sopimuksista sekä työturvallisuuteen liittyvistä tekijöistä. Muualla arvoketjussa työskentelevien monimuotoisuudesta, koulutus- ja perehdytysmahdollisuuksista sekä väkivaltaa ja ahdistelua ehkäisevistä toimenpiteistä. Lapsityövoimaa ja pakkotyötä ehkäisevästä työstä, henkilöstön majoittamisesta, vedestä ja hygieniasta sekä yksityisyyden suojasta. Näin kerrotaan ecoonline sivustolla (EcoOnline 2023).

ESRS S3 käsittelee vaikutuksen kohteena olevia yhteisöjä, joihin organisaation toiminta voidaan arvioida vaikuttavan. Tässä osiossa organisaation on tunnistettava yhteisöt, joihin toiminta vaikuttaa ja selvittää hyöty- ja haittavaikutuksia yhteisö saa toiminnan vuoksi, raportoida organisaation ja yhteisön välisestä vuorovaikutuksesta, ilmoittaa strategioista ja toimista, joilla pyritään parantamaan organisaation toiminnan vaikutusta alueella oleviin yhteisöihin ja kuvata järjestelmät ja prosessit, joilla toimien tehokkuutta seurataan.

ESRS S4 käsittelee kuluttajien ja loppukäyttäjien turvallisuutta, yksityisyydensuojaa ja mahdollisuutta vaikuttaa organisaation toimintaan. Organisaation täytyy tehdä selvitys loppukäyttäjistä, jotka käyttävät haitallisia tuotteita (lisäävät kroonisten tautien riskiä), käyttämät tuotteet tai palvelut heikentävät yksityisyydensuojaa, tarvitsevat yksityiskohtaista tietoa tuotteesta tai palvelusta, saattavat olla erityisen alttiita terveys- tai yksityisyyshaitoille, saattavat olla erityisen alttiita markkinointi- ja myyntikampanjoille. Tässä osiossa myös pyydetään organisaatiota ilmoittamaan mahdollisista järjestelmistä, prosesseista ja tavoitteista, jotka mahdollistavat kuluttajan ja organisaation välisen vuorovaikutuksen.

Tokmannin vastuullisuusraportissa käsitellään jokaista ESRS S-sarjan aihetta, kuten kuvasta kolme voi päätellä (Kuva 3, s.27). Tokmannin vastuullisuusraportissa ei kuitenkaan ole yhtä laajasti tietoa kuin standardeissa vaaditaan. Vastuullisuusraportissa kerrotaan sanallisesti mitä ovat tehneet ja miten esimerkiksi yrittävät ennaltaehkäistä ongelmatilanteita. Varsinaista tilastollista tietoa ei löytynyt Tokmannin vastuullisuusraportista, jota olisi voinut peilata raportin tietoihin. Tulevaisuudessa Tokmannin täytyy raportoida laajemmin ESRS S2 ja S4 aiheista, joista oli aikaisemmassa vastuullisuusraportissa niukasti tietoa.

TOKMANNI		Direction	Business Integrity	People	Products and Sourcing	Climate	GRI
TABLE OF CONTENTS							
DIRECTION		PEOPLE		CLIMATE			
Finland's leading variety discount retailer	6	Achievements and targets	35	Achievements and targets	59		
Sustainability strategy 2021-2025	7	Committed employees	36	Systematic reduction of climate impacts – driven by science-based targets	60		
President and CEO's foreword	8	Case: A successful well-being programme encourages commitment	38	Our work to reduce our emissions is paying off	64		
Values and leadership principles	9	Occupational health and safety	39	Working to keep transport emission intensity at 2015 levels	65		
Megatrends – opportunities and risks for Tokmanni	11	Equal treatment at work	41	Case: Tokmanni is committed to promoting energy efficiency and saving energy	66		
Engaging with our stakeholders	14	Case: New system fulfilled employees' expectations	43	Working towards a circular economy	67		
Constant dialogue with stakeholders	16	Opportunities for training and development	44	Preventing food waste	68		
Main themes of sustainability work	17			Case: Tokmanni combats climate change together with its suppliers	70		
Managing sustainability	18						
Human rights as a guiding principle	21	PRODUCTS AND SOURCING	45				
Code of Conduct	23	Achievements and targets	46	GRI			
UN Sustainable Development Goals	25	Responsible sourcing requires systematic work	49	Reporting principles	72		
		Case: Milly makes products manufactured from recycled and bio-based materials available for all	52	Information used in calculations	73		
		Case: A step further: "We want to see the conditions at our garment factories for ourselves"	53	Data	78		
		Sustainability policies guide our sourcing	54	GRI Index	84		
		Case: Human rights assessments support decision-making in partner selection	56				
		Ensuring product safety	57				
BUSINESS INTEGRITY							
Achievements and targets	28						
Privacy protection at Tokmanni	30						
Smart communication about sustainability	31						
Generating added financial value	32						
Case: Supporting Ukrainians in a time of war	33						

KUVA 3. Tokmannin vastuullisuusraportin sisällysluettelo (Tokmanni 2023).

5. Tutkimuksellinen opinnäytetyö

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena opinnäytetyönä, jonka tarkoituksena oli saada tietoa kestävästä kehityksestä ja sen raportoinnista. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään, kuinka paljon tietoa löytyy kyseisestä aiheesta, millaisesta näkökulmasta sitä on tutkittu ja millä tavalla. Tämän mallin mukaan tuotetaan tutkittua ja uutta tietoa työelämään vastaamalla rajattuun tutkimusongelmaan tai selvitystehtävään.

Tiedonhaussa käytin hakusanoina kestävä kehitys, kestävä kehitys suomessa, kestävä kehityksen raportointi, vastuullisuusraportti, ESRS, corporate social responsibility, CSRD, SDG, Tokmanni, ja näiden eri yhdistelmiä. Haut tein googlen, google scholarin ja andor tunin kautta.

Googlen hakusanoilla kestävä kehitykselle Suomessa tuli noin 1.1 miljoonaa tulosta ja scholarin kautta noin 41 tuhatta tulosta. Kestävä kehityksen raportointi hakusanalle sain googlesta noin 672 tuhatta tulosta ja scholarin kautta noin 21 tuhatta tulosta. Seulana käytin otsikointia ja vuosilukua, vuosiluvun rajasin vuosille 2010–2023. Valikoidut aineistot olivat laadukkaita ja teemaltaan sopivia. Tiedonhausta kerättyä aineistoa hyödynnetään opinnäytetyön teoriaosuudessa sekä haastattelun pohjana.

6. Haastattelu

Sosiaalista kestäväää kehitystä on myös sosiaalinen vastuu sidosryhmistä ja yhteisöllisestä toiminnasta. Tästä aiheesta halusin pitää haastattelun yrityksessä ja nähdä miten he toimivat tukeakseen sidosryhmiä, heidän sosiaalista vastuutansa ja työntekijöidensä hyvinvointia.

Haastattelin Suonenjoen Tokmannin myymäläpäällikköä selvittääkseni heidän sosiaalisen kestävään kehityksen toimia. Haastattelu tapahtui 17.11.2023 Suonenjoen Tokmannilla, haastatteluun osallistui myymäläpäällikkö.

Haastattelussa saatujen vastausten perusteella Suonenjoen Tokmannin sosiaalinen vastuu on hyvällä tasolla, mutta kehitettävää myös on. He ovat tukemassa kaupungin sosiaalista vastuuta olemalla myymälä, joka tarjoaa hyvät edut ja osto mahdollisuudet yrityksille, aktiivinen yhteistyö koulujen kanssa TET-opiskelijoiden kohdalla ja halua olla tukemassa. Työntekijät on otettu huomioon henkisen ja fyysisen työhyvinvoinnin kannalta. Heidän käytössään on työterveyshuolto ja mahdolliset tapaturmat ilmoitetaan aina eteenpäin, jotta niihin voidaan tehdä tarvittavia toimenpiteitä. Henkiseen työhyvinvointiin auttaa kannustava ja positiivinen tiimihenki työyhteisössä ja työnantajan tarjoama epäsi ja muistamiset jouluisin. Kehitettävää löytyy palautteen antamisessa, sitä tapahtuu vain tiimikohtaisesti, mutta tärkeää olisi myös henkilökohtainen palaute. Nimetöntä palautteenantoa ei ole Tokmannin yksiköissä käytössä, ja haastattelussa ilmeni, että tälle voisi olla hyvinkin tarvetta. (Liite 1.)

7. POHDINTA

Kestävässä kehityksessä kohdataan useita vaikeuksia ja nykypäivänä näiden vaikeuksien esilletuominen on ollut erittäin tärkeää. Kuluttajat ja sijoittajat haluavat tietää mihin ovat sitoutumassa ja millaisia arvoja organisaatiot kannattavat. Yritysten vastuullisuusraporttia voidaan käyttää apuna vertailussa, mutta täytyy myös pitää mielessä tietojen läpinäkyvyys.

Kestävyysraportointidirektiivin avulla yritysten on toimittava kestävän kehityksen tavoin ja tuettava ympäristövastuullisempaa talousympäristöä Euroopan Unionin alueella. Tämä uudistus tuo yrityksiä askeleen lähemmäksi läpinäkyvyyttä ja mahdollistaa kuluttajille selkeämmän kuvan heidän toiminnastaan. Isoja muutoksia tarvitaan ja tämä on yksi niistä.

Sosiaalista kestäväää kehitystä tapahtuu myös yrityksen ulkopuolella. Jos yritys esimerkiksi myy tuotteita, jotka on tuotettu varsinkin Aasiassa, on heillä vastuu varmistaa tehtaiden työntekijöiden olot. Lapsi- ja pakkotyövoima ovat yleistä kyseisessä esimerkissä ja yrityksellä on vastuu tästä. Kysyntä tuotteiden alkuperästä on kasvavaa kuluttajien yhteisössä. Yhä useampi vaatii tiedot tuotteiden alkuperästä, tuotteiden raaka-aineista aina tehtaaseen ja kuljetukseen asti. Jokaisella yrityksellä on velvoite osata kertoa näistä.

LÄHTEET

EcoOnline. ESRS pähkinänkuoressa. Julkaistu 28.12.2023. Luettu 01.02.2024.

[ESRS pähkinänkuoressa \(ecoonline.com\)](https://www.ecoonline.com)

European Commission. Corporate sustainability reporting. n.d. Luettu

12.01.2024. [Corporate sustainability reporting \(europa.eu\)](https://europa.eu)

Europa. Eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit. n.d. Luettu 28.01.2024.

[Eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit – ensimmäinen osa \(europa.eu\)](https://europa.eu)

Globalreporting.org. A short introduction to the GRI standards. 2021. Luettu

22.11.2023. [a-short-introduction-to-the-gri-standards.pdf \(globalreporting.org\)](https://www.globalreporting.org)

Greenstep. Vastuullisuusraportointi muuttuu pakolliseksi – mitä uudesta CSRD-säädöksestä tulisi tietää? Julkaistu 22.05.2023. Pirjo Virtanen. Luettu

14.11.2023. [Vastuullisuusraportointi muuttuu pakolliseksi – mitä... - Greenstep](https://www.greenstep.fi)

Kestavakehitys.fi. Kestävän kehityksen tila mitä faktat kertovat. n.d. Luettu

22.11.2023. [Seuranta - Kestävä kehitys \(kestavakehitys.fi\)](https://kestavakehitys.fi)

Lausuntopalvelu. Luonnokset kestävyysraportointidirektiivin voimaansaattamisen edellyttämiksi säännöksiksi. Esittelytilaisuus 12.12.2022. Luettu

19.11.2023. [Lausunto - Lausuntopalvelu](https://lausuntopalvelu.fi)

NGS Finland. Kestävyysraportointidirektiivi. Julkaistu 05.01.2023. Luettu

01.02.2024. [Kestävyysraportointidirektiivi CSRD – NGS Finland](https://ngs.fi)

Suomen YK-liitto. n.d. Luettu 17.11.2023. [Agenda2030-julistuksen sisältö | Suomen YK-liitto \(ykliitto.fi\)](https://ykliitto.fi)

Suomen YK-liitto. n.d. Luettu 10.11.2023. [Kestävä kehitys | Suomen YK-liitto \(ykliitto.fi\)](https://ykliitto.fi)

Tokmanni. Sustainability Report 2022. 2023a. Luettu 11.11.2023. [Tokmanni Sustainability Report 2022 270623.pdf](https://tokmanni.fi)

Tokmanni. Historiamme. Päivitetty 24.08.2023b. Luettu 10.11.2023. [Historiamme – Tokmanni](https://tokmanni.fi)

Tokmanni. Ihmiset. Päivitetty 24.08.2023c. Luettu 10.11.2023. [Ihmiset – Tokmanni](https://tokmanni.fi)

Tokmanni. Arvot. Päivitetty 24.08.2023d. Luettu 10.11.2023. [Arvot – Tokmanni](https://tokmanni.fi)

Työ- ja elinkeinoministeriö. Vastuullisuusraportointi veloitettavaksi – mitä vaaditaan ja keneltä. n.d. Luettu 21.11.2023. [Vastuullisuusraportointi - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#)

United Nations. The 17 goals. n.d. Luettu 16.11.2023. [THE 17 GOALS | Sustainable Development \(un.org\)](#)

Valtioneuvosto. n.d. POLKU2030-Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi. Luettu 21.11.2023. [POLKU2030 – Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Ympäristöministeriö. Mitä on kestävä kehitys. Päivitetty 15.03.2023. Luettu 09.11.2023. [Mitä on kestävä kehitys? - Ympäristöministeriö](#)

LIITTEET

Liite 1. Haastattelu

Yritysten sosiaaliseen vastuuseen liittyy useita kohtia, käydään näistä muutamia läpi. Yhteisöllinen toiminta on sosiaalista vastuuta ja varsinkin pienellä paikkakunnalla sillä voi olla merkittävä vaikutus.

1. Miten olette mukana tukemassa kaupunkinne sosiaalista vastuuta?

- Ennen kaikkea palvelun tuottamisena. Tokmanni on ison ketjun yksikkö ja työllistää täällä Suonenjoen myymälässä tällä hetkellä 11 henkilöä. Tarjoamme asiakkaillemme parhaimman mahdollisen palvelun ja kohtaamisen. Meillä käy asiakkaina myös paljon suonenjokelaisia yrityksiä ja yritykset voivatkin hankkia yrittäjäkortin, jolla saa tietyn prosentin verran alennuksia, Tokmannin klubitarjoukset ja mahdollisuuden laskutukselle. Tokmannin taustalla toimii myös tukkukauppa, jota yritykset voivat hyödyntää. Olemme siis myös läsnä muiden yritysten toiminnassa.

2. Otatteko TET-opiskelijoita, jos otatte niin millaisiin tehtäviin?

- Kyllä otamme, ja tällä hetkellä jouduimme myös kieltäytymään, kun kysyjä oli jo liikaa. He pääsevät mukaan kaupan jokapäiväisiin työtehtäviin, lukuun ottamatta kassatyöskentelyä. Olemme saaneet paljon kehuja nuorten keskuudessa siitä, että meillä pääsee tekemään, ei ole pelkkää seisokelua.

3. Sponsoroitteko nuorisotoimintaa tai urheiluseuroja? Jos sponsoroitte, niin mitkä kriteerit vaikuttavat valintaanne?

- Emme sponsoroi ja syynä tähän on tasapuolisuus. Tokmanni ketjuna sponsoroi, mutta ne tapahtuvat ylemmän johtoportaan kautta.

4. Osallistutteko hyväntekeväisyyteen? Jos kyllä, niin miten? Jos ette, niin miksi?

- Osallistutaan, Suonenjoen myymälässä hyväntekeväisyys tapahtuu ruoka apuna Viadialle (Viadia jakaa ruokatarvikkeita vähävaraisille henkilöille), eli päiväsvanhat tuotteet annetaan heille.

5. Teettekö yhteistyötä paikallisten sidosryhmien kanssa? Oletteko mukana kehittämässä kaupunkinne toimintaa?

- Ei olla kehittämässä, mutta haluaisin olla. Suonenjoella toimii sawogrow (tarjoavat yrityskehitys- ja aluekehityspalveluita), joka on yrittäjävetoinen ja yksityisyrittäjien organisoima. Tämän kautta voisi olla mukana kehitystoiminnassa, mutta eivät ole kysyneet mukaan. Yhteistyötä on ollut koulun nuorten yrittäjä messujen kautta, messuilla olen ollut mukana puhumassa ja tukemassa nuoria.

Sosiaalisen vastuun isoimpia osioita ovat työpaikan ilmapiiri ja työntekijöiden hyvinvointi. Yrityksen vastuulla on huolehtia mahdollisuus työtapaturvavakuuteen kuin myös työterveyshuoltoon.

6. Onko Tokmannilla muita tapoja huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja hyvinvoinnista?

- Turvallisuuteen liittyen on Tokmanni Turva, minne raportoidaan kehitysideoita ja läheltä piti tilanteita. Hyvinvointiin liittyen on tarjolla työntekijöille epassi, muistamiset esimerkiksi joulukassi ja työnantajan järjestämä hieronta, mielestäni on myös tärkeää ylläpitää työntekijöiden henkistä hyvinvointia ja juuri kyseiset muistamiset ovat hyviä keinoja siinä.

7. Miten toimitte tapaturmatilanteissa?

- Tapaturmatilanteissa täytyy ilmoittaa Tokmanni turvaan ja tämä ilmoitus menee 13 ihmiselle tiedoksi organisaatiossa. Täytyy myös tehdä työtapaturvailmoitus ja siihen liittyvät kysymykset tulevat päällikölle ja niille henkilöille joidenka osastolle asia liittyy, esimerkiksi rakennuksiin.

8. Miten ennaltaehkäisette niitä?

- Työvälineet, tasokärrit, pumpput, ohjevideot intrasta, viikkotiedotteet, joissa kerran kuukaudessa vinkit esimerkiksi miten nostaa painavia tuotteita, työohjeet, turvakengät, työvaatteet ja kiire vaikuttaa siihen miten työ tehdään ja kiireessä voi myös sattua tapaturmia. Työvälineistä meillä terät vaihtuivat mattopuukoista turvallisimpiin teriin.

9. Millainen ilmapiiri on työntekijöiden keskuudessa?

- Aina on ollut hyvä ilmapiiri meillä, mutta tietysti välillä kiehahtaa, mutta asiat myös ratkotaan.

10. Kuinka usein annatte palautetta työntekijöillenne, positiivista tai negatiivista?

- Yleispalautetta tulee annettua tiimitasolla, mutta yksilöllisesti ei niinkään usein. Enemmän pitäisi antaa palautetta myös muissa tilanteissa kuin vain kehityskeskusteluissa. Ei ole syytä olla antamatta palautetta ja joka viikko työntekijöitä tulee nähtyä, niin pitäisi tässä parantaa.

11. Miten tuette työntekijöitänne kehittymään?

- Tarjolla on todella paljon erilaisia kouluttautumisia, tutkintoja esimerkiksi merkonomi ja puutarhamyyjä, johtamisen erikoisammattitutkinto, tuote tai toimittaja kohtaisia koulutuksia, osastovastaavien omat koulutukset, Tokmannin Hermes verkkokoulutus ympäristö, Workplace, Vema eli valmentavaesihenkilö koulutus, siellä käydään läpi Tokmannin omia juttuja ja harjoitellaan esihenkilön kohtauksia teatterin avulla. Esihenkilön on myös mahdollista ehdottaa koulutuksia työntekijöille, jolloin Tokmanni korvaa koulutuskulut. Työntekijöiden kehittymisestä tuetaan myös kehityskeskusteluilla ja kun autetaan toisiamme. Mieleenpainuvien kurssien lisäksi olen käynyt, on ollut lääkärikeskus aavan kurssi, jossa Petteri Kilpinen piti luennon henkisestä hyvinvoinnista.

12. Millaiset mahdollisuudet heillä on kehittyä?

- On mahdollisuutta, jos on halukkuutta ja kun on vakituinen työsopimus.

13. Oletteko keskustelleet työntekijöidenne kanssa kehittymis- ja koulutusmahdollisuuksista, pidättekö määräajoin kehityskeskusteluja?

- Pidetään kerran vuoteen, yhtenä kohtana keskustelua on, koetko ja tarvitsetko ja haluatko kehittyä työssäsi tietyn koulutuksen kautta.

14. Miten toimitte konfliktitilanteissa?

- Pyritään heti kun tietoon tulee niin puuttumaan ja selvittämään.

15. Saavatko työntekijänne kertoa vapaasti mielipiteensä, onko mahdollisuus myös nimettömään palautteeseen?

- Saa ja pitää kertoa, mutta nimetöntä tapaa ei taida olla muuta kuin kaksi kertaa vuodessa järjestettävä pulssikysely, johon voi vastata anonyymisti.

16. Miten tasa-arvo näkyy myymälässänne?

- Ei mitenkään, työtehtävät ovat tasa-arvoisia, ei ole naisten tai miesten töitä vaan jokainen tekee kaikkea. Valitettava totuus on, että Tokmannin kenttätyöntekijöistä suurin osa on naisia ja johtoportaan olevista suurin osa on miehiä, mutta näihinkin on koko ajan tapahtumassa muutosta. Ensimmäistä kertaa oli nyt ollut pukeutumisen ostoryhmän johtajana mies henkilö. Naistyöntekijöitä on nyt viimeisten kahden vuoden aikana muistettu naistenpäivänä joko ruusuilla tai suklaalla.

